

Werk

Label: Article

Jahr: 1872

PURL: https://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?31311028X_0001 | log19

Kontakt/Contact

Digizeitschriften e.V.
SUB Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen

✉ info@digizeitschriften.de

Věstník literární.

Česká literatura nehonosí se velkým množstvím spisů o geometrii jednajících, avšak co dosud bylo vydáno o tomto předmětu, směle se může po bok postaviti lepším, ba i nejlepším toho druhu spisům cizojazyčným. Zejména to platí o *měřivě pro vyšší třídy středních škol a k vlastnímu studiu*, jež sepsal **Fr. Šanda**, místoředitel na reálném gymnasiu v Táboře, a o *geometrii pro vyšší gymnasia*, sepsané **V. Janděčkou**, profesorem na c. k. gymnasiu v Králové Hradci (od r. 1871 gymn. ředit. v Písku).

Poněvadž spis páně Šandův již delší dobu se nalézá v rukou obecnstva a úsudek o něm již se ustálil, nebudeme na tomto obmezeném místě blíže k němu přihlížeti a to tím méně, poněvadž budoucně o matematické literatuře české vůbec chceme obsírněji pojednati.

Co se pak tkne spisu druhého, oznamujeme toliko, že i díl čtvrtý „*Analytická geometrie v rovině*“ nového vydání se dočkal, vynikajícího zejména úpravou vnější nad první, které i co do formy i co do obsahu bylo stejně výtečné. Litujeme jenom, že nebylo podnikavému nakladatelství možná zjednat si lepší resp. silnější papír a dřevorytiny pozitivní; Janděčka toho zaslubuje! Snad že třetí vydání bude i co do typografické úpravy moci se porovnat s podobnými spisy cizojazyčnými, zejména francouzskými.

Dr. Gustav Emsmann, jež sepsal již několik velmi dobrých spisů pro střední školy, vydal právě „*Mathematische Excursionen, ein Uebungsbuch zum Gebrauche in den oberen Klassen höherer Lehranstalten und beim Selbststudium; zugleich Sammlung mathematischer Abiturienten-Aufgaben*“, kterýžto spis velmi dobře se hodí pro naše vyšší realky a gymnasia; žáci v něm naleznou velmi mnoho zajímavých a elegantně provedených problémů, profesori pak hojnost pěkných úloh, jež k písemnému vypracování i domácímu i školnímu velmi dobře se hodí.

Povází-li se, že vhodné volené příklady mocně podporují studium matematické, uzná se zajisté velká hodnota této pracně sestavené knihy. Snad bude mnohemu pobídkou, aby vypracoval v naší mateřštině podobnou a snad i obsírnější sbírku!

„*Ueber die Natur der Cometen, Beitrag zur Geschichte und Theorie der Erkenntniss*“ von **Johann Carl Friedrich Zöllner** sluje spis zvláštního rázu, který podivným svým obsahem veliké hnutí působil mezi učenici německými i anglickými, jehož následky dosud ani není možná přehlédnouti.

Již z předmluvy, která mimochodem řečeno, 72 stránky čítá, jde zřejmé na jevo, že máme před sebou spis rázu polemického, kterýž ostří své namířeno má především proti Williamu Thomsonovi, o jehož nejnovějším spisu jsme podali zprávu již v I. seš. tohoto časopisu.

Na tuto zajímavou předmluvu, v níž si Zöllner počíná co přísný Kato a odsuzuje i krajany i nekrajany, kteří nejednali dle jeho ryzých zásad, následuje obsírný a bedlivě sestavený přehled obsahu, z něhož poznáváme všechny podrobnosti tohoto spisu.

Na to uvádí doslovně pojednání „*Ueber den Schweif des grossen Cometen von 1811*“, von **Olbers**, pag. 3. a „*Beobachtungen über die physische Beschaffenheit des Halley'schen Cometen und dadurch veranlasste Bemerkungen*“ von **Bessel**, pag. 16., čímž položen základ k jeho vlastním

theoretickým dedukcím „*Ueber die Stabilität kosmischer Massen und die physische Beschaffenheit der Cometen*“ pag. 77.

Tato pojednání činí podstatu celé knihy a zasluhovala by, aby se beze všech přívěsků o sobě uveřejnila a tudíž hojnějšího rozšíření dosáhla nežli obšírný spis tento, jehož skrovné vydání první arci velmi brzy po vyjití bylo rozebráno; ostrá polemika osobní jest často dobrým vnaidlem pro mnohého, jemuž obsah vědecký jest více méně lhostejným.

Když tu byl Zöllner své důvtipné náhledy o podstatě vlasatic stručně, avšak velmi jasně a důsledně vyložil, přechází opět na dráhu polemickou a dokazuje v odstavci „*John Tyndall's Cometen-Theorie. — Studien im Gebiete der Psychologie und Erkenntnisstheorie*“ pag. 165 velmi obšírně a důkladně, že rozum páně Tyndallův zeslábl následkem jesitnosti.

Na to následuje řada drobných pojednání „*Aphorismen zur Geschichte und Theorie der Erkenntnis*“ pag. 251 a sice:

- a) Untersuchung über die Erscheinungen des grossen Cometen von 1858 von C. F. Pape, pag. 252.
- b) Der grosse Comet von 1858, von Winnecke, pag. 271.
- c) Pulkovaer Beobachtungen des hellen Cometen von 1862 nebst einigen Bemerkungen von Dr. A. Winnecke, pag. 278.
- d) Bredichin's Untersuchungen über den Donatischen Cometen pag. 292.
- e) Ueber die elektrische Fernwirkung der Sonne, pag. 297.
- f) Ueber die Unendlichkeit der Materie im unendlichen Raume, pag. 299.
- g) Ueber die allgemeinen Eigenschaften der Materie, pag. 313.
- h) Zur Geschichte und Theorie der unbewussten Schlüsse, pag. 342.
- i) Die Theorie der unbewussten Schlüsse in ihrer Anwendung auf die Gesichtswahrnehmungen, pag. 378.

V dodatcích těchto počíná si Zöllner opět více méně agresivně a tepe každého bez ohledu, kdo se mu namaue; zajímavá jest v tomto ohledu epizoda o Hoffmannovi, profesoru lučby v Berlíně a nejslavnějším lučebniku německém vůbec.

V následujícím odstavci uveřejnil pak velmi vřele psaný panegyricus „*Immanuel Kant und seine Verdienste um die Naturwissenschaft*“ a ke konci podává ještě některé zajímavé dodatky.

Jsouce přesvědčení, že spis tento nebude scházeti v profesorských knihovnách na středních školách našich, přejeme kolegům svým stejné zábavy, jaké jsme čtouce jej opětně sami zažili. Některá místa uráží sice příkrosti svou Nenémce, avšak v celku jest kniha tato vzácným zjevem v době naší.

Práli bychom si jen, aby nám od znalce podáno bylo o p. Zöllnerovi pojednání, dokazující z průběhu života jeho, proč tento spis vydal, v němž při každé příležitosti tak přísně posuzuje a odsuzuje své spolupracovníky na poli přírodovědeckém; tím by se zajisté velmi vzácným způsobem doplnily jeho „*Studien im Gebiete der Psychologie und Erkenntnisstheorie*“.

Std.